

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ У СФЕРІ КАРПАТОУКРАЇНСЬКОГО ЗООНІМІКОНУ

1. Клички тварин, зумовлені параметрами часової й просторової вісі

Усе живе, як відомо, характеризується своїм існуванням у просторі і часі й посідає тільки, так би мовити, певний, відносно малий і конкретний сегмент часу або простору в тому сенсі, що в якийсь момент і десь воно з'явилося на світ, а в якийсь інший момент (і знову-таки десь) воно перестає існувати. У господарсько-побутовому житті науковому принципу пояснення людина протиставляє "початок" і в часі, і в просторі, оскільки вона живе в конкретному просторі і в конкретному часі, тобто мислить конкретними просторово-часовими категоріями, оперуючи при цьому різними термінами простору і часу і т. п. Характерною особливістю різних часових ознак, покладених в основу зоонімів, є те, що в практиці присвоєння тварині імені людина враховує тільки початок її появи на світ з різним, звичайно, при цьому ступеням деталізації. При класифікації цих одиниць виділимо декілька семантичних груп, діапазон і структурні моделі яких значно різняться.

1.1. Клички, які вказують на час народження тварини

1.1.1. Клички тварин, мотивовані тижневим календарем

Селяни часто фіксували час появи на світ тварини, у зв'язку з чим останній за традицією нерідко присвоювали найменування, зумовлені днем тижня, в який тварина народилася. Улаштування календаря, де дні входять у тижні, тижні – в місяці, місяці – в пори року, осмислювалося людьми по-різному, але день у його ієрархічній побудові завжди посідав найважливіше місце у зв'язку з визначенням ритму життя й діяльності людини, з її уявленнями про влаштованість світу тощо.

У досліджуваній сфері із часових проміжків: *неділя, понеділок, вівторок, середá, четвѐр, п'ятниця, субота* більш повне відображення в місцевому зооніміконі знайшли тільки лексеми *неділя, середá, п'ятниця* і *субота*. За нашими даними, клички типу *Неділ'а, Середу́ха, Середу́л'а, Середо́ха, Середáва, Субо́та, Субо́т'а* та ін. в карпатоукраїнському ареалі всюди отримують майже винятково корови й буйволиці (якщо останні є), хоч базою зоонімів можуть стати й іменники чоловічого роду (пор. клички корів на зразок *Ві́торіна, Ві́торка, Поне́діл'(к)а* та ін.). Поданий різновид більш уживаним виявився в північній частині Карпат, а також на Буковині. Питома вага таких структур у закарпатських селах незначна, але з наростаючою їх інтенсивністю на північний захід.

Багато відповідних паралелей у цьому зв'язку простежуємо і в інших слов'янських мовах. Обмежимося, однак, тільки незначною їх частиною. Пор. блр.

Васкрясѣ́ха – корова, що народилася в неділю [14, с. 179]; пор. і пол. *Hiedziocha, Hiedzicha* id [42, с. 206; 48, с. 59]; пор. ще сrb. *Неде́ља, Неде́љои(к)а* тс [3, с. 163]; пор. і блр. *Пандзѣ́га, Панѣ́ха, Панѣ́дзя, Панѣ́ка* та ін. – корови, що народилися в понеділок [14, с. 179]; пор. також слвц. *Pondul' a* id [41, с. 85], *Pondula* id (1835 р.) [38, с. 494], *Ponděla* id [39, с. 499]; пор. пол. *Wtorucha, Wtorula* – корови, що народилися у вівторок [37, с. 56; 44, с. 341; 48, с. 60]; пор. також блр. *Сераду́ля, Серадо́ха* – корови, що народилися в середу [14, с. 179]; пор. і слвц. *Stredula* id (1835 р.) [38, с. 494], *Stredul' a* id [41, с. 85]; пор. ще пол. *S'rodula* id [46, с. 333; 47, с. 60], *S'rodawa* id [46, с. 343]; пор. і сrb. *Сре́да, Средáнка* тс [3, с. 163]; пор. також блр.

Чацвярѣ́ха, Чацвяррѣ́ха – корови, що народилися в четвер [14, с. 179]; пор. ще пол. *Czwartocha* id [37, с. 56]; пор. і слвц. *Patoša* – корова, що народилася в п'ятницю [39, с. 457]; пор. пол. *Piętocha* id [42, с. 206]; пор. і рос. *Суббо́тка, Суббо́та* – корови, які народилися в суботу [22, с. 228]; пор. ще блр. *Субо́ха, Субо́ня* тс [14, с. 179], пор. також слвц. *Sobona, Sobotka, Sobota* id (1755 р., 1835 р.) [38, с. 493, 494], *Soboňa* id [41, с. 85], *Sobona* id [39, с. 625], *Soboň* – віл [39, с. 625]; пор. ще пол. *Sobota* id [46, с. 348], *Sobula* id [37, с. 56]; пор. ще сrb. *Субо́Тинка* тс [3, с. 163] й багато інших. Зауважимо, що найбільша кількість відповідників, зафіксованих писемними джерелами, припадає на клички, дані за суботнім днем тижня.

У зв'язку з соціально-побутовими змінами, що відбуваються в наш час, поданих кличок у сучасному зооніміконі Українських Карпат залишається все менше й менше. Однак в якості основ і

тепер залучаються ще такі лексеми, як *субота* й *неділя*: з 85 одиниць, які є в нашому розпорядженні, 42 (майже 50%) базуються саме на імені шостого дня тижня, 14 (близько 16%) – на імені недільного, а інші приблизно порівну розподіляються з урахуванням решти днів тижневого календаря.

На врахуванні тижневого календаря базувалася в минулому й значна частина східнослов'янських антропонімів – дохристиянські імена, прізвиська, а пізніше – й прізвища. Пор. *Тимко Субота* (запорізький козак, 1678 р.), *Григорій Середа* (запорізький козак, 1610 р.), *Остан Середа* (селянин Луцького повіту, 1681 р.) та ін. [8, с. 303; 32, с. 354]. Пор., наприклад, і сучасні українські прізвища, як-от: *П'ятниця*, *П'ятничко*, *Субота* та ін. [23, с. 187, 198, 211 та ін.].

Опрацьований матеріал є переконливим доказом, що зооніми, мотивовані тижневим календарем, як, до речі, й іншими відрізками часових проміжків, – це, безумовно, давнє надбання в досліджуваній сфері.

1.1.2. Клички тварин, мотивовані відрізками добового відліку

Різні відрізки доби знайшли достатню реалізацію і в народній зоонімії. Як переконує зібраний нами матеріал, у практиці присвоєння тварині кличок за часовою шкалою місцеве населення враховує звичайно як сегменти світлової частини доби (світанок, ранок, полудень тощо), так і нічної (сутінки, вечір, ніч тощо).

З урахуванням семантики лексем, що виражають поняття світлової частини дня, внаслідок метафоризації в карпатоукраїнській зоонімії давно сформувалась і дотепер успішно функціонує доволі велика й лексично різноманітна група кличок. Подамо окремі ілюстрації.

Тварини, які з'явилися на світ *на зор'і* (*зорі*), тобто на світанку, на зорі, нерідко отримують такі імена, як *Зор'ана* (*Зор'яна*), *Зор'ній(к)а*, *Зор'(к)а* та ін. – корова, вівця, коза, рідше кобила та інші тварини; *Зорі(й)*, *Зор'ун*, *Зор'истий*, *Зор'аністий* та ін. – віл, бик, цап, баран, рідше кінь та інші тварини. Ми вже зауважували, що деінде ці найменування асоціюються із зіркою на лобі тварини, а тому й отримують відповідну інтерпретацію. Клички цього різновиду належать у досліджуваному регіоні до частотних і повсюдних. Під впливом української мови в румунських селах Закарпаття, наприклад, також побутують овечі й баранячі клички *Зорка*, *Зор'ана*, *Зор'ане*, *Зур'айа*, *Зур'ана* та ін. – вівці; *Зора*, *Зоре*, *Зорике*, *Зор'ану* та ін. – барани. Але і в цьому випадку, як нам пояснювали місцеві жителі, ці факти можуть тлумачитися й на основі іншої, уже названої ознаки.

До поданих вище фактів, що охоплюють ареали інших слов'янських мов, додамо ще декілька паралелей. Пор., наприклад, блр. *Зорка*, *Зорачка*, *Зорька*, *Зорянка* та ін. – корови, що появилися на світ на зорі [16, с. 117]; пор. і срб. *Зороња* – віл, отелений на зорі [15, с. 447], *Зоруља* – корова, отелена на зорі [15, с. 447]; пор. срб. *Зоран* – чоловіче ім'я, *Зоріца*, *Зорка* – жіночі імена [30, с. 252].

Схоже тлумачення в досліджуваній сфері отримують і такі ще одиниці, як *Ран'(к)а*, *Ран'ош(к)а*, *Ран'ош(к)а*, *Ран'оха*, *Ран'кул'(к)а*, *Ран'ет(к)а* та деякі інші – корови, а зрідка й інші тварини, що народилися на зорі, тобто дуже рано (1, 3, 6, 8, 10, 11, 17, 22, 24, 40, 41, 43, 49, 51, 53, 58, 61, 63, 68, 74, 76, 77, 78, 81 та ін.)*; пор. також слвц. *Rapoša* id (1755 р.) [38, с. 493]; пор. ще пол. *Rapocha* id [46, с. 339]; пор. також срб. *Ранька* – вівця, що появилася на світ раннім ранком [20, с. 177].

Значну лексико-семантичну близькість демонструють у досліджуваному регіоні й такі ще належні до цієї рубрики факти, як *Полудн'анка* (*Полун'анка*, *Полун'енка* та ін.), *Полуднінка*, *Полуднічка*, *Полуден'анка* та ін. – вівця, коза, корова й деякі інші тварини (11, 14, 16, 19, 23, 27, 29, 33, 35, 38, 39, 45, 46, 63, 71, 74 та ін.); пор. діал. *полудне* (*полун'е*) 'полудень', *полуденок* 'підвечірок'. Щодо останніх найменувань зауважимо, що нині ними місцеві жителі послуговуються вже дуже рідко.

Широко знаними в карпатоукраїнському зооніміконі є клички, мотивовані словесними позначеннями нічної частини доби – сутінки, вечір, ніч тощо. Значна частина належних сюди фактів (82%) базується на семантиці, а точніше на метафоричному осмисленні лексеми *вечір* (*вечур*, *вечѣ*, *вічур*, *вічѣ* та ін.). У нашій картотечі – сотні різних похідних. Можемо, однак, подати тут тільки незначну їх кількість. Наприклад: *Вечор'ан'а*, *Вечор'іна*, *Вечур'ка*, *Вечур'ан'а*, *Вечір'ан'а*, *Вечір'кул'а*, *Вечір'ка*, *Вечір'на*, *Вечер'ова*, *Вечеров'ан'а* та ін. Такі клички є буквально в кожному селі і в значній кількості. Можуть стосуватися різних видів домашніх тварин, що отримали відповідне обґрунтування, однак, як ми спостерегли, більшість із них простежується серед

* Так тут і далі в тексті оформляємо вказівку на номери населених пунктів, включених у мережу дослідження, на території яких виявлено певні опрацьовані явища.

індивідуальних найменувань корів, овець і кіз. Сказане повною мірою стосується й такої групи зоонімів, як *Нічка* (*Нучка*, *Нўка* та ін.), *Ночул'а*, *Ночан'а*, *Нічна* та ін.

Часу народження тварини відповідали колись, зауважує П. Поротніков, і російські клички *Вечёра*, *Зорька*, *Ночка*, які нині перетворились „в типові клички корів і присвоюються вже незалежно від часу народження, так що можуть викликати й інші асоціації” [22, с. 231]. Нам не вдалося відшукати в джерелах паралелей в інших слов'янських мовах, крім срб. *Вечерінка* – вівця, що народилася ввечері [3, с. 163], хоч вказівку на використання лексем *вечір*, *ніч* і под. в якості зооснов містить і чимало інших праць [5, с. 387; 11, с. 147; 12, с. 47].

1.1.3. Клички, що вказують на місяць, сезонно-аграрні цикли, коли народилася тварина

З вказівкою на такий часовий фрагмент, як місяць, у карпатоукраїнському зооніміконі також пов'язана чимала кількість зоонімів. Звичайно, ми не знайдемо тут повних збігів між назвами місяців і списком відповідних кличок: по-перше, кількість останніх обчислюється багатьма похідними, а по-друге, не всі назви місяців використовуються як зооснови. Причин цьому може бути декілька, та головна, як нам здається, полягає в тому, що існують періоди (цикли) масового окоту овець, отелення корів і т. д. В умовах Карпат корови в гірських умовах теляться звичайно наприкінці зими або на початку весни, а в низинних – у період від листопада до лютого. Це, до речі, стосується й деяких інших домашніх тварин, зокрема овець та кіз. Тому найпоширенішими серед коров'ячих, овечих та кізячих кличок цього різновиду є, зрозуміло, такі клички, як *Мартова*, *Марта*, *Марса*, *Марцінка*, *Марцуўка* та ін. (пор. діал. *марцій*, *марець* 'березень'), *Март'оха*, *Мартуша*, *Мартол'а*, *Мартус'а*, *Марц'ол'а*, *Марцоліна* та ін., а рідше (чоловічі особини) й *Мартовий*, *Мартус'*, *Мартовец'*, *Марці(й)* та деякі інші. Щодо зоонімів *Марці(й)*, *Марцол'а* й под. подамо таке пояснення. Південний в основному ареал їх побутування (Рахівський, Тячівський, а частково й Хустський р-ни, Зак.) дає, здається, підставу звести окремі з них до румунського етимона *mărți* 'вівторок' [4, с. 806]; пор. овечі й баранячі клички *Марица*, *Мар'аца*, *Мар'аце*, *Марса*, *Марцу*, *Марецу* та ін. у румунських селах Закарпаття, де вони й справді витлумачуються з урахуванням цієї семантики.

Майже зовсім відсутні в наших списках клички, які б базувалися на назві четвертого місяця – *апріл'* (*април'* та ін.). Це, ймовірно, пояснюється тим, що верх, так би мовити, бере наступний місяць, а точніше, *май* у значенні не тільки 'п'ятий місяць', але й 'весна взагалі; період цвітіння тощо'; пор. *май*, *майїна* 'Цвітна неділя', *майяти* 'прикрашати зеленими гілками хату у Вербну неділю' [18, с. 426]; пор. також місцеві назви Вербної неділі: *Цвітна неділя*, *Зелені сїята* (pl. t.) та ін. У контексті сказаного подамо конкретні ілюстрації. Так, здебільшого як клички корів, овець, кіз, а іноді й як позначення інших домашніх тварин (жіночі особини) повсюдно в Українських Карпатах використовуються такі, зокрема, клички, як *Майка*, *Майа*, *Майуха*, *Майул'а*, *Майоўка*, *Майова* та ін.; *Майко*, *Майок*, *Майовиц'*, *Майовий* та ін. – віл, бик, баран, цап, собака, як зрідка й деякі інші домашні тварини, що народилися навесні (ї *майю*). Пережитковим нині є осмислення поданих фактів на базі *май* в значенні 'Вербна неділя' (1, 4, 5, 13, 23, 26, 36, 44, 57, 60). Під літературним впливом список кличок цієї підгрупи поповнився й за рахунок лексеми *травень*: *Траўнёва* – *Траўнёвий* та деякі інші, як і *Квітнёва* – *Квітнёвий*, *Червнёва* – *Червнёвий* й под. Зауважимо, що донедавна останні феномени частіше використовувалися при індивідуалізації худоби на колгоспних фермах, ніж у приватних господарствах.

Зрідка зустрічаємо ще й клички типу *Осін'а*, *Осін'иц'а*, *Осінка* та ін., як і *Осін'ий*, *Осін'ик* та ін.; *Йар'а*, *Йарна* та ін., як і *Йарий* (*Йарый* та ін.), *Йарний* (*Йарный* та ін.) (пор. *йар'* 'весна; весняні посіви'), *Зімна*, *Зімова*, *Зімнан'а*, *Зимул'а*, *Зіма* та ін. Однак кличок, які б узгоджувалися з назвами сезонів року, в тому числі й весни (йари) – сезонного рубежу скотарського календаря, – у досліджуваному регіоні небагато. Та якщо ягня, теля, лоша, кошеня та інші тварини все ж народилися восени, а не взимку, навесні і т. д., то ця подія цілком могла відбитися і в відповідних зоонімах, тим більше, якщо врахувати, що окремі види тварин, наприклад телята, ягнята, масово, як уже зауважувалось, народжуються, як правило, не восени чи влітку, а саме в осінньо-весняний період.

Залишковими є в місцевій зоонімії клички, пов'язані з визначенням дня, який має статус релігійного свята. Так, зокрема, старші люди пояснюють, що, наприклад, корова *Пиліпїўка*, баран *Пилитчук* народились у день *Пиліпового пўичан'а*, в *Пиліповец'*, тобто в останній день *Мн'асніц'* (19, 23, 29, 41, 43, 54, 62 та ін.), корова вівця *Покрובה*, *Покрбў* – на покрбові, тобто на релігійне свято, яке православна церква відзначає 1 жовтня (за старим стилем) (9, 20, 29, 31, 32, 40, 50, 54, 64, 66), а клички корів *Водохрещча*, *Стрїт'ан'а*, *Стрїт'ана*, *Стрїтул'а*, *Стрїтал'а* та ін. (8, 19, 21, 32, 40, 41, 55, 64, 67, 78, 80) місцеве населення асоціює вже з релігійними святами *Водохрещча*,

або *Хрещен'а* (6 січня за ст. ст.) і *Стрітин'а* (2 лютого за ст. ст.). П'ятницею перед *Зеленими с'ятáми* (Цвітнá неді́л'а) мотивують деінде як кличку корови *Русáл'а* (1, 4, 9, 10, 11, 21, 24, 26, 36). Саме з цим осмисленням тлумачаться іноді як клички корів лексеми *Цвіт'а*, *Цвіт'ул'а*, *Цвіт'ол'а* та ін., про що вже згадувалось. З релігійними ритуалами пов'язують у Карпатах і такі ще зооніми, як *Николі́на* – корова, що народилася „на *Николі*” (у народному календарі свято припадає на 6 грудня за ст. ст.) (59, 70, 71, 80, 81, 85), *Йуркán'а*, *Йура́н'а*, *Йур'ána*, *Йурін(к)а* та ін. – корова, вівця; *Йурик*, *Йура* – віл, бик, баран, що народилися „на *Йур'а*”, тобто в день весняного свята *Йури* (23 квітня за ст. ст.). До речі, з усіх особових імен, за нашими даними, саме *Йура* найміцніше в якості клички вола (бика) ввійшло (осіло) в місцевий зоонімікон, що, можливо, є даниною глибокому минулому, коли *Юрій* (*Юры*, *Юр*, *Еры*) у східних слов'ян був навіть „худобним богом”, тобто покровителем й охоронцем худоби й т. п. [13, с. 22, 23, 24]. Є в нашій картотеці й окремі інші клички, пов'язані, наприклад, зі святом *Михáйла* (в народі – “на *Михáйл'а*”) (9 травня й 8 листопада за ст. ст.), *Петра́* (в народі – „на *Пётра*”) (29 червня за ст. ст.) і т. п. Однак вони, як і більшість уже згаданих, також належать у досліджуваній зоні до явищ реліктового, залишкового характеру й зараз майже не використовуються в зоонімічній номінації.

Розглянутий вище клас зоонімів не є ізольованим, звичайно, межами досліджуваної території. І в цьому зв'язку можна подати чимало паралелей в ареалах інших слов'ян. Пор., наприклад, рос. *Май*, *Мая*, *Майка* – клички собак, що вказують на час їх народження [11, с. 147], *Апрéля*, *Апрéлька*, *Декабрі́на*, *Декабрі́нка*, *Ию́лька*, *Ию́нька*, *Мáйка*, *Мáрта*, *Ноябрі́на*, *Февра́ля* та ін. – корови; *Янва́рик*, *Янва́рко*, *Янва́рчик*, *Янва́рь*, *Янва́рько*, *Февра́лик*, *Февра́лко*, *Февра́лько*, *Февра́ль*, *Мáртик*, *Апрéль*, *Апрéлько*, *Маёк*, *Мáйко* та ін. – бики; *Весна́*, *Зима́* та ін. – корови; *Осёныш* – кошеня, що народилося восени і т. д. [2, с. 401; 5, с. 387; 22, с. 228, 229; 26, с. 304]; пор. і блр. *Весна*, *Мая*, *Майка* – корови [16, с. 115]; пор. ще словц. *Јупа* – корова, що народилася в день св. *Јупа* [35/II, с. 135]; пор. і пол. *Marcula*, *Marcosha* – корови, що народилися в березні [42, с. 206; 46, с. 333, 334], *Maiosha* – корова, що народилася в травні [46, с. 339; 48, с. 59]; пор. також кашуб. *Марска* – курка, вівця, що народилися в березні [45, с. 48]; пор. і срб. *Благоша* – корова, що народилася на релігійне свято *Благові́щення* (25 березня за ст. ст.) [3, с. 163], *Тудорка* – корова, що народилася в день св. Тудора [3, с. 163].

Завершуючи огляд групи зоонімів, зумовлених часовими ознаками, зауважимо, що, як про це пише Г. Півторак [69, с. 69 і наст.], і серед власних імен, якими здавна користувалися східні слов'яни на момент утворення Давньоруської держави, також широко побутували такі особові власні назви, як *Весна*, *Зима*, *Май*, *Підосінь*, *Полі́тко* поряд з найменуваннями *Неді́ля*, *Субота* й под. Пор. і відповідні антропоніми, зафіксовані у відомому словнику Н. Тупікова [32, с. 239 та ін.]. Усе це – промовисті свідчення не тільки спільності принципів номінації й добору засобів, але, безумовно, й глибокої давності їх у обох випадках.

1.2. Клички, зумовлені місцем народження (придбання) тварини

Описувані тут факти представлені, по-перше, майже серед усіх видів домашніх тварин, а по-друге, відзначаються в місцевій зоонімії значною різноманітністю і в тому ще сенсі, що в якості їх основ повсюдно залучається значна кількість лексем і, перш за все, топографічні й інші територіальні позначення. Наша картотека містить більше однієї тисячі різних одиниць, що відповідно інтерпретуються.

До складу найбільш поширених із знаних у карпатоукраїнській зоонімії фактів треба віднести індивідуальні найменування тварин, а головним чином корів, волів, биків, як й овець, баранів, кіз, цапів, що базуються на давньому іменникові *пол'ána* (пор. прсл. **polana*; староукр. *полѣна*; зменш. *полѣнка*; рос. *поля́на*; блр. *поля́на*; блг. *поля́на*; макед. *полјна*; срб. *poljána*; словц. *pol'ana*; чes. *polana*; пол. *rolana* та ін. [44, с. 145]. Отже, тварина, що народилася не в домашніх умовах, а саме в полі, на поляні чи на полянці, тобто на рівному місці, звичайно на галявині або посеред лісу тощо, у досліджуваній частині Карпат може отримати такі імена, як *Пол'ан(к)а* (*Пол'én(к)а* та ін.), *Пол'án'(к)а*, *Пол'аніу́'а*, *Пол'(к)а*, *Підпол'(к)а*, *Пол'ова́* та ін. чи *Полі́й*, *Пол'ові́й* та ін. Як кличку корови пояснив у своїх записах лексему *Поляна* й І. Верхратський [6 с. 32], а М. Онишкевич, наприклад, у с. Бітля (Турківський р-н, Льв.) зафіксував слово *пол'ána* ще й як загальну назву теляти, що народилося в полі [19 с. 109]; пор. і рос. *Полеу́ха* (< *Полеву́ха*) – кобила, що народилася в полі [22 с. 227, 228].

Зі вказівкою на те, що тварина народилася в лісі, пов'язані (зумовлені) в місцевій зоонімії ще й такі найменування, як *Лісна́*, *Лісова́* та ін. – корова, вівця, коза (4, 10, 20, 57, 58, 68, 69, 81, 83, 84

та ін.), а ще частіше – *Хашчіўка, Хашчіўніц’а, Хашчова, Хашч’ан’а, Хашчун’а, Хашчуна* та деякі інші (пор. апелятив *хашча* ‘густий ліс; чагарники’); пор. і блр. *Лесная* – корова, що народилася в лісі [16 с. 117]; пор. також морд. *Лёсочка* тс [5 с. 387]. Дослідниця мордовської зоонімії Р. Бузакова, аналізуючи російські клички, які потрапили в мордовську мову, переконує читача, що останні зазнають тут значних видозмін [5 с. 387, 389].

Залежно від того, в якому лісі народилася та чи інші тварина, сільські мешканці розрізняють домашніх тварин і з допомогою таких, зокрема, імен, як *Буковінка, Букіўка, Бук’ова, Буч’ан’а* та ін. чи *Бук’овий (Бук’овий та ін.)* (7, 19, 31, 32, 41, 42, 43, 56, 66, 78, 80 та ін.), *Березун’(к)а, Березун(к)а, Берез’ан’(к)а, Береза, Берез’а* та ін. (11, 12, 23, 24, 34, 36, 48, 59, 60, 71, 73, 82, 84 та ін.).

Якщо ж тварина (вівця, коза, корова та ін.) народилася на *полоніні*, тобто на безлісій ділянці верхньої зони Українських Карпат, яку звичайно використовують як для сінокоосу, так і як пасовисько, то вона може отримати імена *Полоніна, Полонін’а, Полонинк’ан’а* та ін. Зауважимо при цьому, що останні, за нашими спостереженнями, частіше використовують як найменування овець, що пов’язано з умовами господарського життя, а саме найтривалішим перебуванням саме овечих груп (отар) на полоніні.

Досить часто в Карпатах можна зустріти ще й таку кличку, як *Дом’ар’(к)а*. Пояснюють її по-різному. В одних випадках тут простежується конотативна ознака „тварина, що народилася в домашніх умовах”, а не, скажімо, в полі, на поляні тощо, де вона цілком природно також могла з’явитися на світ. У цьому смислі подане ім’я стосується тільки таких тварин, як вівця, коза, рідше корова (7, 8, 20, 23, 24, 41, 42, 44, 52, 55, 56, 68, 77 та ін.). Та трапляється, що ця кличка асоціюється і з уявленням про милу, лагідну або, як ще кажуть, ручну й взагалі дуже близьку людині тварину. Тоді й денотація значно ширша (корова, вівця, кішка, собака та ін. тварини) (4, 7, 18, 30, 39, 50, 64, 79 та ін.).

У розглянутій групі знайшли відображення й інші апелятивні лексеми, зокрема, такі іменники, як *кіч’ера* ‘гора, вкрита лісом, крім верхів’я’ [24 с. 241], *ц’арок* ‘різновид внутріхлівної звичайно споруди, в якій тримають деяких тварин (поросята, телята, ягнята тощо), *звір, зворина* ‘балка, улоговина’ [24 с. 132], *зруб* ‘безліса ділянка (після рубки лісу) і т. д., і т. п.

Якщо ж тварина міняє своє місцезнаходження, її ім’я, як правило, переміщується разом з нею. Але буває, що тварина, „улаштовуючись” на новому місці, не зберігає своє попереднє найменування, а, навпаки, отримує нове. Частина кличок цього різновиду своїм існуванням зобов’язана, так би мовити, географічним назвам, інформуючи при цьому про те, де, в якому селі було придбано ту чи іншу тварину: *Гол’атинка, Гол’атинс’ка* – корови, куплені в село Майдан із села Голятин (Міжгірський р-н, Зак.), *Новосіл’с’ка* – корова, куплена в село Олешник із села Нове Село (Виноградівський р-н, Зак.), *Быстр’анка* – корова, куплена в село Сойми із села В. Бистрий (Міжгірський р-н, Зак.), *Лазіха* – коза, куплена в село Тересву (Тячівський р-н, Зак.) із села Лази (Рахівський р-н, Зак.), *Брустур’ан’а* – вівця, куплена в село Углю із села Брустур’а (нова назва – Лопухово) (Тячівський р-н, Зак.) і т. д. Кількість прикладів можна, звичайно, потроїти, та тут, вважаємо, важливо лише показати, що й такий тип зоонімів побутує, а точніше, побутовував у минулому. У нашому розпорядженні є й чимало інших прикладів, які ілюструють різні сторони життя й діяльності людини, у тому числі й його торговельні зв’язки з іншими людьми. Ці зовнішні обставини дуже часто набувають суттєвого значення при обґрунтуванні багатьох фактів, належних до досліджуваної сфери.

Нарешті зауважимо, що при всій лексичній різноманітності кличок розглянутої групи, наявний шар лексики (*но́ле, пол’ана* й под.) простежується в складі зоонімів на всій території дослідження. Більш індивідуалізовані одиниці, що позначають географічні особливості місцевості (рель’єф, ландшафт тощо), звичайно входять до складу кличок, які в свою чергу, також вузьколокалізовані й на значній частині території не повторюються.

2. Клички, які відбивають різні життєві ситуації, обставини, пов’язані з появою, придбанням тварини

2.1. Клички, які втілюють ставлення людини до тварини або до її появи на світ

Поява тварини, як і дитини, для трудової людини майже завжди була великою радістю, що пов’язано в минулому зі специфікою побуту сільського населення української частини Карпат: тварина часто була тут ніби членом сім’ї, годувальницею людини тощо. Тому обставини, які супроводжували народження тварини, також знайшли, за нашими даними, достатнє підтвердження і в

місцевій зоонімії. Простір для фантазії при йменуванні тварин даної конфігурації був у минулому досить широкий: основою номінації ставало багато апелювативів, якщо їх вибір був якимось мотивований.

З урахуванням семантики загальників – пасивних дієприкметників *ждан*, *неждан* та ін. у досліджуваному регіоні пов'язані такі, зокрема, зооніми, як *Ждана*, *Жданка* – корова, рідше вівця та інші тварини. Зауважимо, однак, що ці клички як залишок, очевидно, давнішого ще зоонімічного стану в багатьох селах зараз уже взагалі безповоротно втрачені: нам не вдалося взагалі зафіксувати їх у 68 населених пунктах (із 118, включених у мережу дослідження). Ще рідше як клички корів знані такі одиниці, як *Неждана*, *Нежданка*, хоча й вони в місцевій зоонімії не є, звичайно, вузьколокальними (1, 4, 6, 13, 25, 26, 30, 32, 37, 45, 57, 66, 68, 73, 83). В окремих селах ми спостерегли ще *Продан* як індивідуальне найменування барана (47, 72, 73, 81). Важливо також підкреслити, що ніде в Українських Карпатах подані вище лексеми не використовуються в якості апелювативів. Статус зоонімів вони отримали, очевидно, дуже давно, про що свідчать і відповідні паралелі, наприклад, у російській і білоруській зоонімії. Пор., зокрема,

рос. *Ждана*, *Жданѣха*, *Жданка* – корови, народження яких ждали (чекали) довго і з нетерпінням, *Жданий*, *Жданей* – домашні тварини, теля, народження яких довго ждали [25 с. 94], *Жданко*, *Пожданко* – коні [22 с. 227; 29 с. 301]; пор. і блр. *Ждана* – корова (у рубриці „за способом придбання” (? – М. С.) [16 с. 115], *Жданка* – слухняна, спокійна, добра корова [14 с. 179]. В останньому випадку при створенні зоонімів до уваги, як бачимо, бралися вже інші фактори.

Під впливом тих же або подібних (схожих) асоціацій створювалися в минулому й східнослов'янські антропоніми, що дійшли до нас в основному у вигляді прізвищ *Бажан*, *Ждан* і под. [21 с. 69], хоча з точки зору сучасної мови семантичні зв'язки таких назв із носіями імені, а тим більше з відповідними прізвищами, зрозуміло, уже відсутні. Пор. ще зафіксовані Н. Тупіковим антропоніми: *Ждань* (1572 р.), *Жданко* (1610 р.); пор. і жіночі імена *Ждана*, *Неждана*, *Неждаха* та ін. (1561 р., 1600 р., 1613 р.) [32 с. 145, 461, 462]. На існування в XVI–XVII ст. неканонічних імен *Ждан*, *Неждан*, *Незван*, *Ненаш*, *Несвой* та ін. вказувала й Т. Заказчікова [12 с. 49].

Про інші належні, по суті, до даної рубрики факти, які до того ж відбивають ставлення самої людини до тварини, ми вже висловлювалися в тому місці, де йшлося про зооніми, що зумовлені внутрішніми властивостями тварини. Ми описували там такі клички, як *Добрий* – *Добра*, *Мілий* – *Міла* й под. Щоб не повторюватися, скажемо тільки, що більшість таких одиниць у досліджуваній зоні закріплює в тлумаченні оцінний характер їх значення й підвищену „тональність”, тобто доброзичливе ставлення людини до тварини. Однак на побутовому рівні можна зустріти й чимало таких кличок, суттєвою прикметою яких є пейоративність. Наша картотека містить чимало зоонімів, що засвідчують відсутність у мовленні евфемізмів для назв понять, процесів, які вважають неестетичними, грубими, непристойними тощо. Маємо на увазі відображення в зооніміконі прямих назв фізіологічних функцій, які в літературній мові заборонені етикетом. Ця частина кличок є, по-перше, проявом поганого смаку самих ім'яреків, а по-друге, самі клички через знижену семантику не отримують стійкого зоонімічного статусу, про що ми уже згадували. Досліджуючи такі клички, ми повинні враховувати й відповідні конотації, точніше, те, з якою метою, в якій ситуації, коли тощо вони звичайно вживаються.

2.2. Клички, пов'язані зі способом придбання тварини

На базі цього значення в досліджуваній сфері здійснюється інтерпретація, перш за все, групи зоонімів, що спирається на апелювативні лексеми *знайда*, *найда* (*знайта*, *найта* та ін.) в значенні 'знайдена, придбана тварина'. Клички *Знайда*, *Найда* зустрічаємо практично всюди, хоча до частотних у місцевій зоонімії вони ніде не належать. Крім того, за нашими спостереженнями, дана група не відзначається ні лексичною різноманітністю, ані багатством похідних. В окремих селах ми зафіксували ще й деривати *Найдаи* – собака (7, 18, 31, 32, 40, 55, 57, 65, 77, 78), *Найдоба* – корова (2, 6, 12, 13, 21, 22, 23, 35, 37, 59, 73), *Найдул'а* – корова (15, 18, 29, 32, 43, 55, 66, 77). Спорадично спостерігаємо ще й зоонім *Прійда* – собака, що сама прийшла й залишилася в господаря (5, 14, 22, 27, 28, 31, 46, 72, 73), *Заблуда* тс (6, 14, 18, 31, 39, 41, 57, 66) та деякі інші; пор. *Прейда* тс у І. Верхратського [7 с. 76]. Тематично такі імена можуть отримувати усі домашні тварини, крім птиці. Та частіше вони простежуються серед кличок собак (у 80 випадках із 100), що, зрозуміло, має своє обґрунтування. Річ у тому, що маленьких щенят люди не тримали, як правило, довго в господарстві, а нерідко майже одразу після народження намагалися позбутися цуценят, віддаючи їх сусідам, знайомим тощо, або й просто навіть викидали їх. Придбані таким способом або за інших

схожих обставин собаки й отримували іноді такі імена. Ми спостерігали також, що в окремих селах клички корів *Найдұл'а* (32, 55, 66), *Найдóха* (21, 35, 59, 73, 75) тлумачать на базі значення 'тварина, що народилася не вдома, а в лісі, на поляні' тощо.

Вважаємо, що поданий вище різновид кличок є надбанням минулого, яке знайшло відображення і в зоонімії інших східних слов'ян; пор. рос. *Найдёньши* – собака [27 с. 298], кінь [22 с. 227], *Найда* – знайдена собака, корова, поросля [22 с. 227], *Находка* – собака, *Заблуда* тс [22 с. 227] та ін.; пор. ще блр. *Знайда* – собака [34 с. 79]. Зауважимо, що в усіх східнослов'янських мовах лексеми, на базі яких оформилася розглядувана група зоонімів, виявляють доволі широку конотацію; пор. укр. *найда* 'позашлюбна дитина', *найдух*, *найдушка* 'невелика дитина' [18 с. 376, 467]; пор. також рос. *найда*, *найдак*, *найден*, *найдышек*, *найдышка*, *найдяньши*, *найдена*, *найденка* та ін. 'позашлюбна дитина' [27 с. 298, 299; 28 с. 160]; пор. ще блр. *найда* 'язиката жінка' [1 с. 154; 33 с. 204], *знайда* 'швидка, спритна людина' [17 с. 52] і т. п. Маємо чимало писемних свідчень щодо використання таких одиниць і в антропонімії практиці східних слов'ян. Пор., наприклад, *Найденъ* (сотник звенигородський, 1462 р.), *Найденъ* (московський посол у Пскові, 1509 р.), *Гришко Найдунъ* (мінський селянин, 1598 р.), *Найда* (овруцький ткач, селянин, 1683 р.) та ін. [32 с. 266].

Зі способом придбання (подарована, даром отримана чи дана „за простибіє” тварина) в багатьох селах досліджуваної території пов'язані такі індивідуальні найменування тварин, як *Дáрол'(к)а*, *Дáр'(к)а*, *Даріна*, *Дарóван(к)а* та ін. – корови, зрідка вівці та інші домашні тварини. Саме на базі даної асоціації пояснювали нам такі клички в більшості населених пунктів: „Сисе тотá Дáрол'ка, што йі дáли у простибу(г)”, тобто даром отримана (76). Звичай минулого дарувати бідному телятко, ягнятко, козлятко, а іноді й дорослих тварин сільські мешканці добре пам'ятають дотепер. Часто дарували тварин і своїм близьким родичам, у яких чомусь не стало корови-годувальниці, не було овець тощо.

У сучасному зооніміконі представлений різновид зберігся як данина минулому, хоча й нині тварина, придбана в такий спосіб, може отримувати подібні імена. До сказаного додамо, що такі клички, як наприклад, *Дáроў*, *Дáруў*, *Дáрыў* й под., знані в селах Закарпаття як індивідуальні назви волів, биків, баранів та деяких інших тварин, є все-таки результатом народноетимологічних уявлень, і різні деформації з'явилися, ймовірно, на базі угор. *daru* 'журавень'. До речі, О. Герман подає багато прикладів уживання угорською мовою (територія Угорщини) лексеми *daru* як для позначення масті тварини, так і в якості кличок [36 с. 45, 340, 442, 464, 474, 567, 604 і наст.]. Пор., наприклад, побутування в Закарпатській області й таких ще запозичених з угорської мови зоонімів, як *Бімбоў*, *Рігоў*, *Фáкоў*, *Чакоў* та ін., про які ми вже писали [31 с. 101].

На базі пасивного дієприкметника *кúплéний* в місцевій зоонімії з'явилися клички *Кúплéний* (*Кúплéный* та ін.) – кінь та інші тварини, *Кúплéна*, *Купл'óха* – корови та інші тварини. Як переконаємось, набір найменувань, пов'язаних з купівлею–продажем тварини, дуже мізерний в регіоні. І річ тут не в тому, що сама торгівля була мізерною, навпаки, маємо документальні свідчення про те, що на всій території Українських Карпат торгівля худобою в минулому була дуже активною й жвавою, але бідні селяни насправді частіше продавали худобину, ніж купували. А коли випадала можливість бідному селянинові щось придбати, то ця подія цілком могла вплинути й на вибір імені придбаній тварині, тим більше, якщо в господарстві уже була подарована тварина. Так, зокрема, нам пояснили кличку корови *Купл'óха* (2, 12, 13, 14, 36).

Скажемо нарешті, що й факти, які належать до поданого вище різновиду в цілому, також знаходять деяке підтвердження в ареалах інших слов'янських мов. Пор., наприклад, рос. *Дáра*, *Дарéнка*, *Дáрка* – подаровані корови, *Дáрко* – подарований бик; пор. також апелятиви *дарун*, *дарунок*, *дарунчик* – подаровані цуценя, лоша та ін., *даровушка* – подарована тварина [10 с. 416]; пор. також словц. *Darena* – подарована корова (1792 р.) [38 с. 494]; пор. ще блр. *Куплéха* – куплена корова [14 с. 179, 180]; пор. і пол. *Kupicha* id [46 с. 336].

2.3. Клички, мотивовані послідовністю або іншими обставинами народження тварини

Семантично пропонована група пов'язана з поняттям числа. Послідовність народження тварини звичайно обчислюється так званими числовими іменами, які в Українських Карпатах можуть з'являтися в основі кличок.

На реальний порядок народження тварини вказують, перш за все, такі клички, як *Первóша*, *Первóха* та ін. Як зооснови в місцевій зоонімії можуть, як ми спостерігали, використовувалися ще й такі числові окреслення, як *пéрвістка*, *пéрвіска* й под., але в більшості випадків вони означають корову, що вперше отелилася, але не саме теля, що з'явилося на світ (первородний). Тому-то вживання їх і в якості зооснов слід вважати, ймовірно, пізнішим переосмисленням. Іноді в основі кличок,

належних до цієї групи, простежуються числівники *пéрший, пéрша* – і тоді зооніми *Пéрший, Пéрша* кваліфікуємо як ще пізніше осмислення. Крім того, останні факти виявляють і ширшу денотативність: вони можуть стосуватися, отже, не тільки корів, але й будь-якої домашньої тварини, що з'явилася у матері першою. Щоправда, можна спостерігати й чимало випадків, коли такі клички, як *Первúша, Пéрвістка* й под., присвоюються фактично іншій тварині, яка не володіє описуваним зоологічним змістом.

Зооніми, створені на основі числівників і числових назв, становлять собою особливу групу і в інших слов'ян. Пор., наприклад, рос. *Перві́нка, Первúнка, Первúня* – корови, що народилися першими [29 с. 301], *Первенéц* – кінь тс, *Перві́нка* – корова тс [22 с. 227], *Первúша, Первúшка* тс [12 с. 47], *Втóрка* – корова, що з'явилася у матері другою [29 с. 301]. Не на послідовність народжуваності, а зі значенням 'первородний' вказують, наприклад, і блр. *Першáтка, Пярвóха* та ін. [14 с. 179]; пор. також словц. *Peršena* – корова (1755 р.) [38 с. 495]. Польські іменники *pierwiastka, pierwotka* та ін. мають значення 'вівця (або корова), яка вперше народила ягня (теля)' [37 с. 141, 204]; пор. в апелятивному вжитку й словц. *prvoska, prvuska, prvoneska* та ін. [35 с. 344; 39 с. 554; 40 с. 112, 120]; пор. також блг. *пръвакын"* – жінка, що народила першу дитину [9 с. 322]; пор. ще срб. *р̀војагнјеница, р̀вјеска, р̀вјешка* – вівці, що вперше окопилися на третьому році і т. д. [43 с. 103, 104, 105].

Наші спостереження підводять до висновку: у досліджуваній сфері тільки поява на світ першої за порядком тварини було, як правило, подією, особливо запам'ятовуваною, яка часто й була покладена в основу клички. Прикладів же найменувань на зразок *Дру́га – Дру́гий* й под. дуже мало в карпатоукраїнській зоонімії, а, крім того, якщо, скажімо, імена *Пйáта, Дес'áта* й под. деінде ще й зустрічаються як індивідуальні позначення тварини, то сприймаються частіше як зооніми-мітки (крім міток-зарубок певної форми й розміру на вухах (вусі) тварини, худобу в Українських Карпатах здавна помічали ще й з допомогою цифр), а не як зооніми, що вказують на порядок появи тварини на світ. Та це й зрозуміло. По-перше, в бідняцьких господарствах у минулому ніколи не було значної кількості худоби, а по-друге, не загальну кількість своїх тварин тримала в пам'яті людина, а тільки окремі уявлення, наприклад, про білу вівцю (козу) з чорними ногами, про вівцю, роги якої спрямовані назад, про козу з білою (чорною) перев'яззю на шії і т. д., і т. п.

Непрямим підтвердженням давності кличок *Первúша, Первúн'а, Первóха* та ін. є те, що всі східні слов'яни здавна широко використовували такі неканонічні імена, як *Первúша, Первúшка, Первунка, Первуня, Первой* і под., на що вказувало багато дослідників [8 с. 241; 12 с. 47; 32 с. 298 і наст.].

Завершуючи розгляд груп зооніміїної класифікації, зауважимо, що матеріал, яким володіємо, дає змогу виділити й чимало інших рубрик (клички, які зумовлені господарською цінністю й продуктивністю тварини; клички, дані тварині в зв'язку зі способом її експлуатації і т. д., і т. п.), та рамки цієї роботи не дають можливості здійснити це. Однак і поданого, як вважаємо, цілком достатньо, щоб переконатися в багатстві й різноманітності карпатоукраїнського зоонімікону, в тому, які задіяні при цьому принципи номінації і які саме лексико-граматичні розряди апелятивів та інших одиниць виявилися найбільш придатними при індивідуалізації тварини і т. д.

Список

населених пунктів, включених у мережу дослідження

1. Вільшаник (Самбірський р-н, Льв.)
2. Гірське (Горуцьке) (Миколаївський р-н, Льв.)
3. Мшанець (Старосамбірський р-н, Льв.)
4. Тур'є (Старосамбірський р-н, Льв.)
5. Раневичі (Дрогобицький р-н, Льв.)
6. Яблунівка (Угерське) (Стрийський р-н, Льв.)
7. Нова Стужиця (Великобerezнянський р-н, Зак.)
8. Ужок (Великобerezнянський р-н, Зак.)
9. Нижнє Висоцьке (Турківський р-н, Льв.)
10. Ясениця (Турківський р-н, Льв.)
11. Новий Кропивник (Дрогобицький р-н, Льв.)
12. Жулин (Стрийський р-н, Льв.)
13. Мельнич (Жидачівський р-н, Льв.)
14. Острів (Галицький р-н, Ів.-Фр.)
15. Завосина (Великобerezнянський р-н, Зак.)
16. Чорноголова (Великобerezнянський р-н, Зак.)

17. Турички (Перечинський р-н, Зак.)
18. Люта (Великобerezнянський р-н, Зак.)
19. Буковець (Воловецький р-н, Зак.)
20. Матків (Турківський р-н, Льв.)
21. Тухолька (Сколівський р-н, Льв.)
22. Тухля (Сколівський р-н, Льв.)
23. Старий Мізунь (Долинський р-н, Ів.-Фр.)
24. Сваричів (Рожнятівський р-н, Ів.-Фр.)
25. Студінка (Калуський р-н, Ів.-Фр.)
26. Стриганці (Івано-Франківський р-н, Ів.-Фр.)
27. Кам'яниця (Ужгородський р-н, Зак.)
28. Пацканьове (Ужгородський р-н, Зак.)
29. Плоске (Свалявський р-н, Зак.)
30. Підполоззя (Воловецький р-н, Зак.)
31. Верб'яз (Воловецький р-н, Зак.)
32. Гукливе (Воловецький р-н, Зак.)
33. Вишків (Долинський р-н, Ів.-Фр.)
34. Суходіл (Рожнятівський р-н, Ів.-Фр.)
35. Ясень (Рожнятівський р-н, Ів.-Фр.)
36. Хмелівка (Богородчанський р-н, Ів.-Фр.)
37. Радча (Івано-Франківський р-н, Ів.-Фр.)
38. Зняцеве (Мукачівський р-н, Зак.)
39. Сасівка (Свалявський р-н, Зак.)
40. Керецьки (Свалявський р-н, Зак.)
41. Річка (Міжгірський р-н, Зак.)
42. Торун (Міжгірський р-н, Зак.)
43. Синевирська Поляна (Міжгірський р-н, Зак.)
44. Синевир (Міжгірський р-н, Зак.)
45. Пороги (Богородчанський р-н, Ів.-Фр.)
46. Маркова (Богородчанський р-н, Ів.-Фр.)
47. Лоєва (Надвірнянський р-н, Ів.-Фр.)
48. Лісний Хлібичин (Коломийський р-н, Ів.-Фр.)
49. Росохач (Городенківський р-н, Ів.-Фр.)
50. Квасове (Берегівський р-н, Зак.)
51. Нижні Ремети (Берегівський р-н, Зак.)
52. Осій (Іршавський р-н, Зак.)
53. Широке (Виноградівський р-н, Зак.)
54. Довге (Іршавський р-н, Зак.)
55. Нижній Бистрий (Хустський р-н, Зак.)
56. Лопухів (Тячівський р-н, Зак.)
57. Бистриця (Надвірнянський р-н, Ів.-Фр.)
58. Микуличин (Надвірнянський р-н, Ів.-Фр.)
59. Середній Березів (Косівський р-н, Ів.-Фр.)
60. Іллінці (Снятинський р-н, Ів.-Фр.)
61. Онут (Заставнівський р-н, Чрнвц.)
62. Чорнотисів (Виноградівський р-н, Зак.)
63. Крива (Хустський р-н, Зак.)
64. Стеблівка (Хустський р-н, Зак.)
65. Угля (Тячівський р-н, Зак.)
66. Тарасівка (Тячівський р-н, Зак.)
67. Водиця (Апшиця) (Рахівський р-н, Зак.)
68. Лазщина (Рахівський р-н, Зак.)
69. Кривопілля (Верховинський р-н, Ів.-Фр.)
70. Соколівка (Косівський р-н, Ів.-Фр.)
71. Криворівня (Верховинський р-н, Ів.-Фр.)
72. Розтоки (Путильський р-н, Чрнвц.)
73. Шипинці (Кіцманський р-н, Чрнвц.)
74. Старі Бросківці (Сторожинецький р-н, Чрнвц.)
75. Зелений Гай (Новоселицький р-н, Чрнвц.)
76. Подвірне (Новоселицький р-н, Чрнвц.)

77. Тересва (Тячівський р-н, Зак.)
78. Росішка (Рахівський р-н, Зак.)
79. Ділове (Рахівський р-н, Зак.)
80. Зелена (Ріка) (Верховинський р-н, Ів.-Фр.)
81. Гринява (Верховинський р-н, Ів.-Фр.)
82. Киселиці (Путильський р-н, Чрнвц.)
83. Долішній Шепіт (Вижницький р-н, Чрнвц.)
84. Старий Вовчинець (Глибоцький р-н, Чрнвц.)
85. Селятин (Путильський р-н, Чрнвц.)

Умовні скорочення 1. Власне мовні скорочення

блг.	болгарська мова	рум.	румунська мова
блр.	білоруська мова	слвн.	словенська мова
в.-луж.	верхньолужицька мова	слвц.	словацька мова
гр.	грецька мова	срб.	сербська мова
кашуб.	кашубська мова	староукр.	староукраїнська мова
лат.	латинська мова	угор.	угорська мова
литов.	литовська мова	укр.	українська мова
макед.	македонська мова	чес.	чеська мова
морд.	мордовська мова	id.	один і той же; той же самий
пол.	польська мова	pl. t.	pluralia tantum
прсл.	праслов'янська мова	тс.	один і той же; той же самий
рос.	російська мова		

2. Скорочення територіальних найменувань

Зак.	- Закарпатська область	р-н	- район
Ів.-Фр.	- Івано-Франківська область	с.	- село
Льв.	- Львівська область	сс.	- села
Чрнвц.	- Чернівецька область		

Література

1. Беларуская мова і мовазнаўства. – Мінск: Выдавецтва БЛУ імя У. І. Леніна, 1975. – Вып. 3. – 262 с.
2. Беляева О. П. Словарь говоров Соликамского района Пермской области. – Пермь, 1973.
3. Богдановић Неделько. Називи и имена брвава у околини Сврљига // В кн.: Ономастолошки прилози-I. – Београд: Српска Академја Наука и уметности, 1979. – С. 155–165.
4. Румынско-русский словарь / Болокан Г., Медведева Т. и др. – Москва–Бухарест, 1980.
5. Бузакова Р. Н. Особенности мордовских зоонимов // Ономастика Поволжья: Материалы 3-й Поволжской конференции по ономастике. – Уфа, 1973. – С. 386–389.
6. Верхратський Іван. Початки уложення номенклатури і термінології природописної народної. – Львів, 1872. – Вып. 5. – С. 1–40.
7. Верхратський І. Нові знадоби номенклатури і термінології природописної, народної, збирані між людом // Збірник математично-природописно-лікарської секції наукового т-ва ім. Шевченка. – Львів, 1908. – Т. XII. – С. 54–89.
8. Веселовский С. Б. Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.
9. Геров Найден. Речник на българския език. – София: Български писател, 1975–1978. – Т. 1–6.
10. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. – М.: Рус. яз., 1981–1982. – Т. I–IV.
11. Дубова Н. Г. Некоторые особенности кличек охотничьих собак // В сб.: Вопросы ономастики. Собственные имена в системе языка. – Свердловск: Изд. Уральского ун-та им. А. М. Горького, 1980. – С. 145–149.
12. Закащикова Т. А. К изучению географии неканонических имен в XVI–XVII веках // В сб.: Русская ономастика. – Рязань, 1977.
13. Круть Ю. З. Хліборобська обрядова поезія слов'ян. – К.: Наукова думка, 1973. – 210 с.
14. Лобач С. Г. Заоніми (уласныя назвы – мянушкі кароў) // В кн.: Беларуская анамастыка. – Мінск: Навука і тэхніка, 1977. – С. 176–180.
15. Луковић Милош Д. Ономастика села Гајтана у горњој Јабланици // Ономастолошки прилози. IV. – Београд, 1983. – С. 389–452.
16. Месько Г. В. 3 зааніміі Брэстчыны (Клічкі кароў) // В сб.: Беларуская анамастыка. – Мінск: Навука і тэхніка, 1985. – С. 114–119.

17. Насовіч І. І. Слоўнік беларускай мовы // *Беларуская савецкая энцыклапедыя імя Петруся Броўкі*. – Мінск, 1983.
18. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок. – К.: Наукова думка, 1984. – Ч. 1.
19. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок. – К.: Наукова думка, 1984. – Ч. 2.
20. Пижурица Мато. Из ономастике Роваца: Посебан отисак из Прилога Проучавалу језика. – Нови Сад, 1971. – Књ. 7. – С. 167–185.
21. Півторак Г. П. Власні імена людей у Київській Русі // В зб.: *Культура слова*. – К.: Наукова думка, 1982. – Вип. 23. – С. 69–72.
22. Поропников П. Т. Из уральской зоонимии // В кн.: *Восточнославянская ономастика*. – М.: Наука, 1972. – С. 210–250.
23. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. – К.: Радянська школа, 1968. – 255 с.
24. Словарь української мови / Упорядкував з додатками власного матеріалу Брис Грінченко. – К., 1907–1909. – Т. 2.
25. Словарь русских народных говоров. – М.: Наука, 1965–1987. – Вып. 9.
26. Словарь русских народных говоров. – М.: Наука, 1965–1987. – Вып. 17.
27. Словарь русских народных говоров. – М.: Наука, 1965–1987. – Вып. 19.
28. Словарь русских донских говоров. – Ростов-на-Дону, 1975–1976. – Т. 2.
29. Смирнов А. А. Из зоонимии Горьковской области // В сб.: *Ономастика Поволжья: Материалы 2-й Поволжской конференции по ономастике*. – Горький, 1971. – С. 299–302.
30. Стијовић Светозар. Ономастика источног дела Метохијског Подгора // В кн.: *Ономатолошки прилози I*. – Београд: Српска Академја Наука и уметности, 1979. – С. 237–381.
31. Сюсько М. І. Наслідки міжмовних та міждіалектних взаємодій в українському зооніміконі району Карпат // *Тематичний збірник: Дослідження лексики і фразеології говорів Українських Карпат*. – Ужгород, 1982. – С. 97–109.
32. Тупигов Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имен // *Зап. Рус. археол. об-ва. Отд-ние рус. и слав. археологии*. – Спб., 1903.
33. Янкова Т. С. Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны. – Мінск: Навука і тэхніка, 1982.
34. Янкоўскі Ф. Дыялектны слоўнік. – Мінск: Навука і тэхніка, 1960, 1970. – Т. 2.
35. Bartoš František. *Dialektický slovník moravský*. – Praha, 1906. – Т. 2.
36. Hermán Ottó. *A magyar pásztorok nyelvkincese*. – Budapest, 1914. – 798 s.
37. HERNICZEK-MOROZOWA Wanda. *Terminologia polskiego pasterstwa górskiego*. – Wrocław–Warszawa etc., 1975–1976. – Cześć 1. – 210 s.; 211 s.
38. Horváth Pavel. *Slovenské názvy kráv v archivnych prameňoch z 18. a z prvej polovice 19. storočia* // *Zpravodaj miestopisné komise ČSAV. Ročník XVIII (číslo 4–5)*. – 1977. – S. 491–501.
39. Kálal Kar., Kálal Mir. *Slovenský slovník z literatúry aj náreči etc.* – Banská Bystrica, 1923.
40. Matejčík Ján. *Lexika Novohradu // Vecný slovník*. – Banská Bystrica, 1975.
41. Palkovič Konštantín. *Zoonymá v slovenských nárečiach* // *Sborník materiálov: I Slovenská onomastická konferencia (Bratislava, 5–6 decembra, 1967)*. – Bratislava, 1968. – S. 81–87.
42. Pawlik Stefan. *Nazwy krów w poczqkach XVIII wieku*. – Lud. Lwów–Warszawa etc., 1922. – Т. I, serja II. – S. 203–208.
43. Pižurica Matj. *Prolog proučavanju stočarske terminologije u Crnoj Cyori (Poseban otesak)*. – Sarajevo, 1977. – S. 101–137.
44. Šmilauer Vladimír. *Příručka slovanské toponomastiky*. – Praha: Academia, 1970. – 215 s.
45. Sychta Bernard. *Słownik gwar kaszubskich*. – Wrocław–Warszawa etc., 1968–1976. – Т. 3.
46. Warchoł Stefan. *Nazwy własne krów w kilku zabytkach rękopiśmiennych małopolskich z konca XVII I XVIII wieku* // *Onomastica. Rocznik VII*. – Wrocław–Warszawa etc., 1961. – S. 327–351.
47. Witkowski T. *Definitionen zur onomastischen Terminologie* // *Zborník pedagogickej fakulty v Prešove univerzity P. J. Šafárika v Košiciach*. – Bratislava, 1973. – S. 117–140.
48. Zborowski Juljusz. *Nazwy krów w XVIII wieku*. – Lud. Lwów–Warszawa etc., 1922. – Т. I, serja II. – S. 56–60.

Mikhailo Susko

LEXICO-SEMANTICAL MOTIVATION IN THE SPHERE OF KARPATIAN UKRAINIAN ZOONYMICON

The article deals with topical problem of modern linguistics – peculiarity of real zoonymy. On many exampls as specific fragments of language exposition in the given article the materialization of onym units (zoonymies) is traced on the functional level.